

Publicaties

[Roy Kleukers, met een bijdrage van Erik van Nieukerken]

EIS-publicaties

Odé, B. 1999. *Bedreigde en kwetsbare sprinkhanen en krekels in Nederland (Orthoptera)*, basisrapport met voorstel voor de Rode lijst. – Stichting EIS-Nederland, Leiden. 62 p. Prijs: f 25,00. Te bestellen bij EIS-Nederland (zie bestelformulier).

Odé, B., G.O. Keijl & G. van Ommerring 1999. *Bedreigde en kwetsbare sprinkhanen en krekels in Nederland (Orthoptera)*. Toelichting op de Rode Lijst. – Rapport IKC-Natuurbeheer 32: 1-48. Prijs f 20,00. Te bestellen bij het Expertise Centrum LNV, Postbus 30, 6700 AA Wageningen (0317-474801), onder vermelding van de code 'R-32' en het aantal gewenste exemplaren.

Wasscher, M. 1999. *Bedreigde en kwetsbare libellen in Nederland (Odonata)*, basisrapport met voorstel voor de Rode lijst. – Stichting EIS-Nederland, Leiden. 72 p. Prijs: f 25,00. Te bestellen bij EIS-Nederland (zie bestelformulier).

Wasscher, M., G.O. Keijl & G. van Ommerring 1998. *Bedreigde en kwetsbare libellen in Nederland*. Toelichting op de Rode Lijst. – Rapport IKC-Natuurbeheer 30: 1-42. Prijs f 25,00. Te bestellen bij het Expertise Centrum LNV, Postbus 30, 6700 AA Wageningen (0317-474801), onder vermelding van de code 'R-30' en het aantal gewenste exemplaren.

De rode lijsten van sprinkhanen en libellen waren al een hele tijd klaar, maar het heeft nog geruime tijd geduurd voor het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij toegekomen is aan de daadwerkelijke presentatie. Zoals gebruikelijk bestaat de rode lijst uit een basisrapport (door EIS uitgegeven) en een toelichting (door het Ministerie van LNV uitgegeven). Voor de libellen zijn gegevens opgenomen tot en met 1996 en voor de sprinkhanen tot en met 1994 (en niet 1996 zoals in de toelichting staat). Hiermee is de informatie over de soortgroepen inmiddels deels verouderd. Voor de sprinkhanen valt dat mee omdat hetzelfde gegevensbestand gebruikt is als voor het in 1997 gepubliceerde sprinkhanenboek. Voor de libellen was het karteringsproject echter nog in volle gang toen de rode lijst werd berekend. Inmiddels zijn er vele nieuwe gegevens verzameld, die soms ook een heel ander licht werpen op de status van de soort. Denk bijvoorbeeld aan de herontdekking van de donkere waterjuffer en de terugkeer van de rivierrombout. Hierover zijn in het basisrapport wel voetnoten geplaatst, maar de informatie is uiteraard niet gebruikt bij de berekeningen.

Bedreigde en kwetsbare libellen in Nederland (Odonata)

Basisrapport met voorstel voor de Rode lijst

Marcel Wasscher

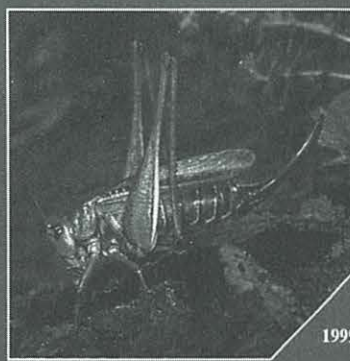
1999

Stichting European Invertebrate Survey – Nederland

Bedreigde en kwetsbare sprinkhanen en krekels in Nederland (Orthoptera)

Basisrapport met voorstel voor de Rode lijst

Baudewijn Odé

1999

Stichting European Invertebrate Survey – Nederland

Het zijn desalniettemin interessante publicaties voor eenieder die met studie en bescherming van deze diergroepen bezig is. Rode Lijsten hebben een officiële status in het Nederlandse natuurbeleid en zijn daarmee onmisbaar om iets gedaan te krijgen voor bedreigde populaties van deze soortgroepen.

Turin, H. 2000. *De Nederlandse loopkevers, verspreiding en oecologie (Coleoptera: Carabidae)*. – Nederlandse Fauna 3. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV-Uitgeverij, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden. 666 p., 16 kleurenplaten, talloze kaarten NL en Europa. Prijs: f 135,00 (f 120,00 voor leden KNNV en medewerkers EIS-Nederland). Te bestellen bij KNNV-Uitgeverij (Oudegracht 237, 3511 NK Utrecht, info@knnvuitgeverij.nl).

Dit boek vat de resultaten van 50 jaar faunistisch en oecologisch onderzoek aan loopkevers samen. Het is een pil van 666 pagina's geworden met een enorme informatiedichtheid. Door de systematische aanpak en de consequente heldere vormgeving wordt dit echter nergens overweldigend. De inleidende hoofdstukken gaan uitgebreid in op biologie, oecologie en namegeving van loopkevers. In een uitgebreid hoofdstuk wordt de Nederlandse loopkeverfauna beschreven op basis van oecologische groepen. Bijzonder interessant is de toelichting bij het referentiekader dat gebruikt kan worden voor evaluaties van het terreinbeheer. Het boek bevat geen determinatietabellen. Het grootste deel wordt ingenomen door de beschrijving van de genera en de 378 soorten die uit Nederland bekend zijn. Van elke soort wordt informatie gegeven over het areaal, voorkomen in Nederland en Europa, oecologie, biologie, bedreiging en taxonomie. Voor 40 soorten is een fraaie potloodtekening van de Naturalis-tekenaars opgenomen. Een opvallend element is de ordinatiegrafiek. Hierin worden, op basis van een analyse van 1634 jaarseries, de soorten van een genus geplaatst in een figuur met vlakken die grofweg overeenkomen met de Nederlandse biotopen/landschappen. Het enige nadeel van deze figuur is dat je deze eigenlijk in kleur moet zien om goed te kunnen interpreteren. Nu moet je daarvoor steeds naar kleurenplaat 6 bladeren.

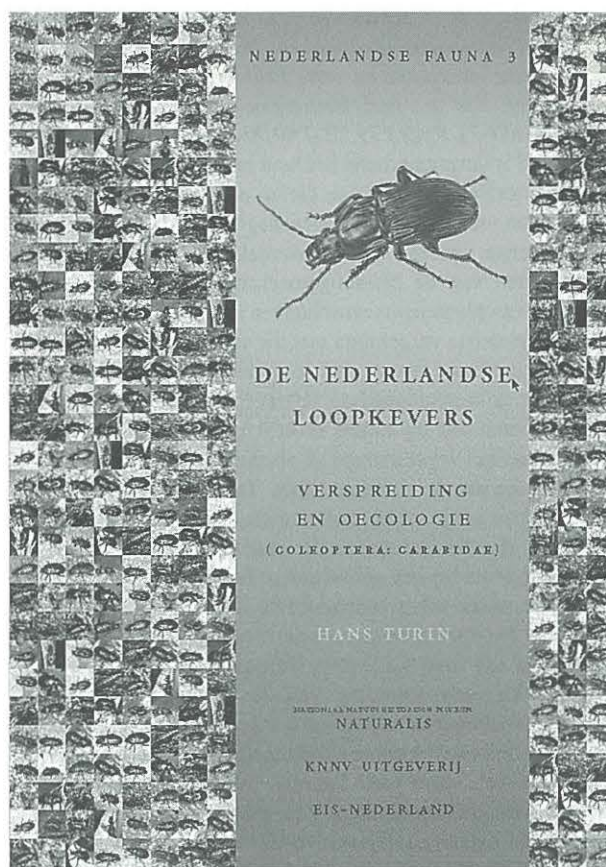
Al met al is het een indrukwekkend boek geworden, waar de auteur zeker trots op kan zijn. Het kan niet anders of het zal de komende decennia onmisbaar blijken voor elke geïnteresseerde in West-Europese loopkevers.

Overige publicaties Nederland

Schilthuizen, M. & H. Vallenduik 1998. *Kevers op kadavers*. – KNNV-Uitgeverij, Utrecht. 148 p. Wetenschappelijke Mededeling 222. Met 60 verspreidingskaarten NL. Prijs f 29,50 (f 24,50 voor leden KNNV).

In deze uitgave worden de aaseters onder de kevers behandeld. Het gaat vooral om Silphidae, Histeridae en Cholevidae, maar ook vertegenwoordigers van een tiental andere keverfamilies die geassocieerd zijn met aas worden besproken. Werden aas-insecten vroeger nogal eens verzameld door in het veld gevonden dierenlijken te onderzoeken, in deze moderne tijden zijn de kevervangers ongeduldiger en werken ze met aasvallen. Opvallend is dat naast vlees of vis, ook mest (en dan vooral menselijke uitwerpselen!) grote aantrekkingskracht bezitten voor aaskevers.

De ingang van het boekje is oecologisch; niet-aasetende vertegenwoordigers van deze families worden niet behandeld. Dit

lijkt een logische keuze, maar voor de determinatietabellen kleeft daar toch een bezwaar aan. Je moet wel zeker weten dat een op naam te brengen dier ook werkelijk met aas geassocieerd is. Ik kan me voorstellen dat een coleopteroloog toch al gauw behoefte krijgt aan een sleutel waar wel alle vertegenwoordigers van een groep in staan. Het is hoe dan ook een leuke uitgave met veel, ook oecologische, informatie.

Zeegers, Th. & T. van Haaren 2000. *Dazen en dazenlarven*. – KNNV-Uitgeverij, Utrecht. 114 p. Wetenschappelijke Mededeling 225. Prijs f 29,50 (f 24,50 voor leden KNNV).

Deze uitgave is een uitgebreide versie van de dazentabel van Jan Timmer uit 1980 (WM 138). Het belangrijkste verschil wordt gevormd door de ruime aandacht voor dazenlarven. Ton van Haaren heeft hiermee belangrijke informatie voor een groot publiek beschikbaar gemaakt. De sleutels en de teksten van de imago's zijn herzien, waarbij gebruik wordt gemaakt van de originele tekeningen van Jan Timmer. Hoewel er nu veel bekend is over dazen in ons land, is er toch voor gekozen om geen verspreidingskaarten op te nemen. Eerst zal de onlangs opgerichte dazenwerkgroep van EIS meer gegevens gaan verzamelen.

Het is de eerste Wetenschappelijke Mededeling nieuwe stijl. Lange tijd verschenen de boekjes met een gele kaft, vervolgens in blauw (vaak met een tekening) en nu is gekozen voor een speelsere blauwgele kaft met een foto. Ik ben er nog niet uit of het echt een verbetering is, maar dat komt misschien ook omdat de kaftfoto nogal duister overkomt.

E. J. Weeda, J. H. J. Schaminée & L. van Duuren, 2000. *Atlas van Plantengemeenschappen in Nederland. Deel 1, Wateren, moerassen en natte heiden*. – KNNV Uitgeverij, Utrecht. 334 p., veel kleurenfoto's, kaartjes [ISBN 90-5011-132-7]. Prijs f 79,90 (f 69,90 voor leden KNNV).

Nederland is langzamerhand het land met de hoogste dichtheid aan verspreidingsatlassen van dieren en planten. Wat we nog niet hadden was een atlas van levensgemeenschappen. Hier is dan de eerste van een nieuwe vierdelige serie met verspreidingskaarten van de plantengemeenschappen van ons land. Een atlas van plantengemeenschappen is niet alleen interessant om de patronen te vergelijken met die van je favoriete groepen, maar ook omdat de meeste van de ongewervelden waar wij aan werken in zo'n gemeenschap voorkomen. Zeker bij fytofaag insecten, maar ook bij andere soorten zien we vaak een sterke binding met het vegetatietype of plantengemeenschap.

Degenen die pas de vijfdelige serie 'De vegetatie van Nederland' hebben aangeschaft, zullen zich misschien wat bekocht voelen nu er weer een meerdelig werk aangeschaft moet worden, maar zoals bij een nauwkeurige beschouwing blijkt hebben beide series zeker bestaansrecht. De eerdere serie, waar overigens de eerste twee auteurs die hier genoemd worden, ook auteur van zijn (met o.a. Victor Westhoff), is meer de wetenschappelijke verantwoording van de indeling met o.a. uitgebreide tabellen met vegetatieopnamen.

De atlasserie beoogt kortere karakteristieken van elke gemeenschap te geven, naast twee kaartjes: voor en vanaf 1975. De kaartjes (met 5x5km-hokken) zijn gebaseerd op echte opnamen van de vegetatie, opgaven van het betreffende type, en op het recente kaartje staan ook hokken ingekleurd op basis van schattingen. Die schattingen zijn volgens een ingewikkelde berekening gebaseerd op de verspreidingsgegevens van de karakteristieke combinaties van soorten, zoals aanwezig in het bestand FLORBASE.

De inleiding van dit boek is betrekkelijk kort en gaat vooral in op de methoden en het basismateriaal. Uitgebreide inleidingen over de hele methodiek van de plantensociologie zijn immers al gegeven in deel 1 van de vegetatieserie. Daarna volgen er een inleiding in de plantengemeenschappen van waterrijke gebieden en de beschrijvingen van de klassen en associaties, ruim geïllustreerd met kleurenfoto's van vegetaties en o.a. foto's van (vaak oude) economische activiteiten zoals het turfsteken of het verzamelen van zee gras. Eddy Weeda laat zien dat hij zijn belangstelling voor overige organismen, bekend uit de Oecologische Flora, niet vergeten is, en beeldt één insect af: een paartje heideblauwtjes (*Plebeius argus*) bij de klasse van de hoogveenbulten en natte heiden.

De opzet van de serie is om in elk deel die plantengemeenschappen te bespreken die in het parallelle deel van de Vegetatie van Nederland zijn behandeld (dwz in deel 2-5, dus één nummer verschoven).

Het boek is stevig gebonden, fraai vormgegeven, al vind ik de weergave van de kaartjes niet erg mooi en had de tekst van mij wel in zwart gemogen in plaats van de subtiel verschillende donkere tinten.

Inhoudelijk vind ik het een interessant en fraai boek, al kan ik het niet als specialist van vegetaties beoordelen. Een entomoloog, malacoloog of andere invertebratoloog vindt hierin echter zeker wat van zijn of haar gading.

Wanneer na het verschijnen van deze serie vrijwel alles over de Nederlandse flora en vegetatie is opgeschreven, wordt het niet eens tijd dat een deel van de vele floristen en vegetatiekundigen zich laat omscholen tot invertebratoloog? Daar is nog genoeg werk te doen... Overigens wordt wijselijk nergens een einddatum genoemd.

Kortom een fraai boek voor weinig geld (maar pas op, er komen vier delen!), voor iedere Nederlandse natuurliefhebber en veldbioloog onmisbaar. [EvN]

Buitenlandse publicaties

Decler, K., H. Devriese, K. Hofmans, K. Lock, B. Barenbrug & D. Maes 2000. Voorlopige atlas en 'rode lijst' van de sprinkhanen en krekels van België (*Insecta, Orthoptera*). Werkgroep Saltabel i.s.m. I.N. en K.B.I.N. Rapport Instituut voor Natuurbehoud 2000/10, Brussel, 75. p. met 51 verspreidingskaarten België. Prijs: 200 BEF (4,95 euro). Te bestellen bij bibliotheek IN, Kliniekstraat 25, 1070 Brussel (bib@instnat.be).

In vergelijking met de eerste Belgische verspreidingsatlas van sprinkhanen en krekels uit 1988 zijn hier veel meer gegevens opgenomen. In totaal bestaat het Belgische bestand nu uit zo'n 20.000 records. Het is natuurlijk interessant om te zien welke aanknopingspunten er zijn met de Nederlandse verspreidingsbeelden. Een paar van de zaken die in het oog springen: het binnenlandse voorkomen van de duinsabelsprinkhaan, een oude stip voor bosdoortje vlak bij de grens, het oprukken van de lichtgroene sabelsprinkhaan (*Metrioptera bicolor*) richting Nederlandse grens en de zeldzaamheid van schavertje en snortikker.

Opvallend is dat een literatuurlijst ontbreekt en dat er geen rode lijst voor België wordt gepresenteerd, maar een aparte voor Vlaanderen, Wallonië en Brussel. Het is grappig om te zien dat onze Belgische collega's met betrekking tot slecht onderzochte gebieden niet spreken van witte gebieden maar van zwarte gaten.

Het is een uitgave die bij geen van de Nederlandse sprinkhanenonderzoekers mag ontbreken. De prijs kan in ieder geval geen belemmering zijn, zelfs niet voor een Nederlander.

